

ЕФЕКТИВНІСТЬ МЕТОДИКИ ДИФЕРЕНЦІЙОВАНОГО НАВЧАННЯ МОЛОДШИХ ШКОЛЯРІВ АНГЛОМОВНОГО АУДІЮВАННЯ З ВИКОРИСТАННЯМ КОМП'ЮТЕРА

Городнича Л.В.

Чернігівський державний педагогічний університет імені Т.Г.Шевченка

З метою реформування іншомовної освіти створюються нові освітні стандарти, оновлюються навчальні програми, зміст підручників, покращуються умови для використання комп'ютерних засобів навчання. Ці зміни забезпечують сприятливе підґрунтя для розробки та впровадження нових методик навчання англійської мови у загальноосвітніх навчальних закладах.

Початкова школа завжди була й залишається тією ланкою шкільної освіти, яка привертає увагу багатьох дослідників. Підтвердженням цього факту можуть служити дослідження останніх років з проблем диференційованого навчання молодших школярів (Сиротюк 2004; Чеснокова 2004 та інші) і використання комп'ютерів у навчальному процесі у початковій школі (Васина 2002; Цветкова 2002 та інші). Проте проблема розробки методики диференційованого навчання молодших школярів аудіювання англійського мовлення з використанням комп'ютера та експериментальної перевірки її ефективності залишається нерозглянутою.

Отже **метою** статті є висвітлення результатів експериментальної перевірки ефективності методики диференційованого навчання учнів четвертих класів спеціалізованих шкіл з поглибленим вивченням англійської мови аудіювання англійського мовлення з використанням комп'ютера.

Для досягнення визначеної мети ми ставимо такі **завдання**:

- охарактеризувати проведені передекспериментальний зріз, експериментальне навчання, післяекспериментальний зріз;
- описати їх результати;
- сформулювати висновки щодо ефективності проведеного дослідження на підставі одержаних результатів.

Експеримент тривав з вересня до грудня 2006 – 2007 навчального року на базі Чернігівської спеціалізованої школи I ступеня № 36 з поглибленим вивченням іноземних мов. В експерименті брали участь 70 учнів четвертих класів, які склали дві експериментальні групи. У першій експериментальній групі (ЕГ – 1) навчання здійснювалось за одним варіантом методики, а в другій експериментальній групі (ЕГ – 2) – за іншим. Під час експериментального

навчання через низку об'єктивних причин деякі учні пропустили ряд уроків, тому ми констатували й інтерпретували результати навчання лише 60-ти учнів (ЕГ– 1 –30 учнів, ЕГ– 2 – 30 учнів).

Надамо характеристику проведеного методичного експерименту. За кількістю варіантів вирішення проблеми ми обрали вертикально-горизонтальний експеримент; за ступенем наближеності експерименту до природного навчального процесу нами обрано природний експеримент.

Експеримент складався з етапів, визначених у науковій літературі (Штульман 1971: 52 – 56): підготовчої роботи, передекспериментального зрізу, експериментального навчання, післяекспериментального зрізу, статистично-математичної обробки експериментальних даних, аналізу підсумків експерименту і висновків.

Підготовча робота до проведення експерименту включала аналіз психологічної, дидактичної та методичної літератури з обраної теми дослідження, анкетування учнів четвертих класів та вчителів англійської мови з метою виявлення й попередження можливих труднощів під час проведення експерименту.

На етапі підготовки до проведення експерименту було сформульовано гіпотезу. Вона передбачає, що досягти високого рівня розвитку аудитивних умінь молодших школярів можна за умови виконання комплексів комп'ютерних вправ, розроблених з урахуванням диференційованого підходу до рівня навченості учнів. Метою експерименту було перевірити сформульовану гіпотезу. Завданнями експерименту було порівняти ефективність двох варіантів методики навчання молодших школярів англійської мови з використанням комп'ютера; перевірити ефективність розробленої авторської комп'ютерної програми "Yippee" для диференційованого навчання аудіювання англійського мовлення учнів четвертих класів шкіл з поглибленим вивченням англійської мови.

Експериментальне навчання проводилось на основі розробленої нами комп'ютерної програми "Yippee" під час роботи учнів у комп'ютерному класі на уроках англійської мови.

Представимо структуру методичного експерименту у Табл. 1.

Структура методичного експерименту

Етапи експериментального навчання	Час проведення	Кількість уроків	Кількість учасників	Основні завдання етапу
Передекспериментальний зріз	11.09.2006 14.09.2006	2	60 учнів	Визначення вихідного рівня розвитку аудитивних умінь
Експериментальне навчання	18.09.2006 – 27.10.2006; 6.11.2006 – 15.12.2006	16 уроків з використанням комп'ютера	60 учнів	1) Ознайомлення з комп'ютерною програмою 2) Перевірка ефективності розробленої методики
Післяекспериментальний зріз	18.12.2006 21.12.2006	2	60 учнів	Визначення досягнутого рівня розвитку аудитивних умінь

Зупинимось детальніше на кожному з етапів.

Завданням передекспериментального зрізу було визначити вихідний рівень навченості учнів четвертих класів. Об'єктами тестування служили вміння учнів розуміти основний зміст прослуханого текстового повідомлення. З цією метою учням пропонувалось для виконання чотири тестових завдання: для визначення рівня розвитку вміння виділяти головну інформацію в тексті, вміння передбачати подальший зміст повідомлення, вміння розуміти детальну інформацію, вміння визначати логічну послідовність подій у тексті. Для фіксації результатів тестових завдань учнями були заповнені бланки, на яких знаходилося завдання до виконання і матеріал для виконання. Також перед початком виконання тестового завдання кожному учню необхідно було написати прізвище та ім'я, школу, клас, дату виконання.

Наведемо приклади тестових завдань:

- 1) для визначення рівня розвитку вміння виділяти головну інформацію: *You'll hear the text without a title. Listen to it very attentively. Choose the correct title to the text and put a tick (✓) in the box below.*
- 2) для визначення рівня розвитку вміння розуміти детальну інформацію: *Listen to the text again and mark the following statements True or False. If the statement is true mark it T, if the statement is false mark it F.*
- 3) для визначення рівня розвитку вміння передбачати зміст повідомлення: *The title of the story is "Tiger's dinner party". Look at the pictures. Choose the picture the story is about and put a tick (✓) in the box below.*
- 4) для визначення рівня розвитку вміння визначати логічну послідовність подій у тексті: *Look at the pictures. Listen to the story "Tiger's dinner party". Arrange the pictures according to the story. Write numbers 1 – 5 in the boxes.*

Процедура оцінювання відбувалася шляхом порівняння відповіді учня з попередньо складеним ключем. За кожну правильну відповідь учень отримував 10 балів, за неправильну – 0 балів. Тестові завдання містили 12 запитань, тому максимальна кількість балів, яку міг отримати учень за виконання усіх завдань, склала 120 балів.

Для визначення вихідного балу рівня розвитку аудитивних умінь учнів ми використали формулу В.П.Беспалька: $K = a/n$, де a – кількість правильних відповідей, n – кількість запропонованих завдань (Беспалько 1968: 56). Виконання завдання вважалось задовільним, якщо K становило не менше 0,7. Після опрацювання результатів ми отримали такі середні показники передекспериментального тестування в ЕГ 1 – 0,55, в ЕГ 2 – 0,54.

Як свідчать результати передекспериментального зрізу, середній коефіцієнт навченості є нижчим за 0,7. Це підтверджує наше припущення про необхідність проведення експериментального навчання з використанням комплексів комп'ютерних вправ, побудованих на основі розробленої нами методики диференційованого навчання аудіювання.

Детальніше зупинимось на характері методичного експерименту. Експеримент носив вертикально-горизонтальний характер (Гурвич 1980: 29). Вертикальний характер експерименту полягав у тому, що порівнювалися рівні умінь одних і тих же учнів, але в різний час (перед початком проведення експериментального навчання та після його закінчення); горизонтальний характер експерименту виявлявся в тому, що під час його проведення порівнювалися дві експериментальні методики. За ступенем наближеності експерименту до природного навчального процесу нами було обрано природний експеримент (експеримент проводився у звичайних класах, без спеціального відбору учнів, у звичайних навчальних умовах).

Неварійованими умовами навчання в обох експериментальних групах були:

- комп'ютерна програма "Yippee" для навчання учнів четвертих класів англomовного аудіювання;
- тривалість експериментального навчання;
- кількість уроків;
- зміст перед- та післяекспериментальних зрізів;
- умови проведення експерименту;
- кількість учасників експерименту;
- критерії рівня сформованості аудитивних умінь;
- експериментатор.

Варійованою величиною був диференційований підхід у розробці комп'ютерних вправ до формування навичок та розвитку вмінь аудіювання англійського мовлення. Експериментальне навчання в ЕГ – 2 від експериментального навчання в ЕГ – 1 відрізнялося наявністю диференційованого підходу до формування навичок та розвитку вмінь аудіювання.

Експериментальне навчання проводилося в природних умовах на основі навчального матеріалу, що служив підґрунтям для розробки авторської комп'ютерної програми "Yippee", в рамках шкільних уроків і займало не більше 20 хвилин навчального часу уроку, який проводився у комп'ютерному класі. Навчальний процес було організовано відповідно до розробленої нами циклічно-тематичної моделі навчання.

Експериментальне навчання розпочалося знайомством з комп'ютерною програмою: її структурою, головними героями. У програмі існує пояснювальна записка, в якій від імені головного героя розповідається, що це за програма, скільки в ній тем, уроків, героїв, що необхідно зробити для того, щоб виконати вправу або перейти до іншої, як прослухати слово або текст, як отримати підказку тощо. Знайомству з "Yippee" присвячено один комп'ютерний урок.

Після цього розпочинається безпосередньо експериментальне навчання. Особливо важливим завданням під час організації дослідження було гармонійно вписати у навчальний процес на уроці англійської мови нашу методика з використанням комп'ютерного засобу навчання.

Розроблена нами методика реалізовувалася за допомогою спеціально створених комплексів комп'ютерних вправ. В ЕГ – 1 навчання здійснювалося без диференційованого підходу на рівні навченості середнього у навчанні учня; в ЕГ – 2 здійснювався диференційований підхід і навчання відбувалося на рівні навченості кожного учня (рівень А –

слабкий у навчанні учень, рівень В – середній у навчанні учень, рівень С – сильний у навчанні учень).

Учні ділилися на групи за результатами передекспериментального зрізу, під час навчання вони мали можливість переходити на інший рівень за результатами попередньо виконаного комп'ютерного уроку. На етапі формування навичок аудіювання диференційований підхід реалізувався шляхом використання української мови в інструкціях та репліках зворотного зв'язку; застосування різних способів семантизації лексики та використання/невикористання графічної форми мовних одиниць; а також шляхом ускладнення одиниці сприйняття (ізолювані слова, речення). На етапі розвитку аудитивних умінь диференціація здійснювалася шляхом ускладнення одиниць сприйняття – частини тексту, цілого тексту, поданих опор – малюнків, друкованих мовленнєвих одиниць та зміною рівня складності завдання щодо вилучення інформації з тексту.

Максимально за кожен урок учень міг набрати 60 балів. Кількість спроб і помилок під час виконання завдання впливала на кількість набраних балів (10 балів – правильна відповідь з першої спроби, 5 балів – з другої спроби, 1 бал – коли учень одержує відповідь комп'ютера). Оцінювання у групах відбувалося за розробленими нами критеріями (див. Табл. 2, 3, 4), які співвідносяться з програмними вимогами щодо оцінювання навчальних досягнень з іноземних мов учнів загальноосвітніх навчальних закладів України (Книга вчителя іноземної мови ... 2006: 287 – 288).

Таблиця 2

Таблиця оцінювання учнів, які почали урок на рівні А

Оцінка	Рівень	Бали
1		6 – 11
1		12 – 16
1		17 – 21
1		22 – 26
1		27 – 31
1		32 – 35
1		36 – 40
2		41 – 45
3		46 – 50
4		51 – 54
5		55 – 59

6	Перехід до рівня В з наступного уроку	60
----------	---------------------------------------	-----------

Таблиця 3

Таблиця оцінювання учнів, які почали урок на рівні В

Оцінка	Рівень	Бали
1	Перехід до рівня А з наступного уроку	6 – 11
1	Перехід до рівня А з наступного уроку	12 – 16
1	Перехід до рівня А з наступного уроку	17 – 21
1	Перехід до рівня А з наступного уроку	22 – 26
2	Перехід до рівня А з наступного уроку	27 – 31
3	Перехід до рівня А з наступного уроку	32 – 35
4	Перехід до рівня А з наступного уроку	36 – 40
5	Перехід до рівня А з наступного уроку	41 – 45
6	Перехід до рівня А з наступного уроку	46 – 50
7		51 – 54
8		55 – 59
9	Перехід до рівня С з наступного уроку	60

Таблиця 4

Таблиця оцінювання учнів, які почали урок на рівні С

Оцінка	Рівень	Бали
1	Перехід до рівня А з	6 – 11

	наступного уроку	
2	Перехід до рівня А з наступного уроку	12 – 16
3	Перехід до рівня А з наступного уроку	17 – 21
4	Перехід до рівня А з наступного уроку	22 – 26
5	Перехід до рівня А з наступного уроку	27 – 31
6	Перехід до рівня А з наступного уроку	32 – 35
7	Перехід до рівня В з наступного уроку	36 – 40
8	Перехід до рівня В з наступного уроку	41 – 45
9	Перехід до рівня В з наступного уроку	46 – 50
10		51 – 54
11		55 – 59
12		60

Наприкінці експериментального навчання був проведений післяекспериментальний зріз, завдання якого були ідентичні завданням передекспериментального зрізу. Середній коефіцієнт навченості та порівняльну характеристику результатів перед- і післяекспериментального зрізів подано в Табл. 5.

Таблиця 5

Порівняльна таблиця результатів перед- і післяекспериментального зрізів

Індекс групи	Коефіцієнт навченості за результатами передекспериментального зрізу	Коефіцієнт навченості за результатами післяекспериментального зрізу	Приріст
ЕГ – 1	0,55	0,75	0,2
ЕГ – 2	0,54	0,84	0,3

Аналіз результатів експерименту показав, що застосування комплексів комп'ютерних вправ, розроблених на основі диференційованого підходу, сприяло більшому приросту рівня розвитку вмінь аудіювання учнів четвертих класів (0,3) у порівнянні з використанням комплексів комп'ютерних вправ без диференційованого підходу (0,2).

Достовірність одержаних результатів ми перевірили за допомогою критерію ϕ^* – кутове перетворення Фішера (Сидоренко 2006: 157 – 176). Підрахувавши емпіричне значення ϕ^* відповідно до алгоритму обчислення критерію Фішера з метою визначення ефективнішої методики (порівнювали методику, за якою навчалася ЕГ – 1, з методикою, за якою навчалася група ЕГ – 2), ми отримали значення $\phi^*_{емп} = 2,66$. Порівнявши його із значенням $\phi^*_{кр}$, визначили, що значення $\phi^*_{емп}$ перебуває у зоні значущості, а це означає, що підтверджується гіпотеза про те, що учнів ЕГ – 2, які працювали за другим варіантом методики та досягли достатнього рівня коефіцієнта навченості, більше ніж учнів ЕГ – 1, які працювали за першим варіантом методики.

Таким чином підтвержені статистикою результати експериментального навчання дозволяють нам стверджувати, що методика диференційованого навчання молодших школярів аудіювання англійського мовлення з використанням комп'ютера виявилась ефективною для успішного формування навичок і розвитку вмінь аудіювання на рівні, визначеному в чинних програмах з англійської мови для спеціалізованих шкіл з поглибленим вивченням англійської мови (Програми ... 1998: 14; Програми ... 2005: 18–19). Тому розроблена нами методика може бути рекомендована для впровадження з метою навчання учнів четвертих класів англійської мови аудіювання у загальноосвітніх навчальних закладах, які користуються під час організації навчального процесу вказаними програмами з англійської мови .

Перспективи подальших досліджень з проблеми диференційованого навчання молодших школярів аудіювання англійського мовлення ми вбачаємо у розробці комп'ютерних програм для початкової школи та впровадженні їх у навчальний процес.

ЛІТЕРАТУРА

Беспалько В.П. Опыт разработки и использования критериев качества усвоения знаний// Советская педагогика. – № 4. – 1968. – С. 52 – 69.

Васина Ю.М. Дидактические условия использования компьютерных технологий в процессе обучения младших школьников: Дис. ... канд. пед. наук: 13.00.01. – Тула, 2002.– 227 с.

Гурвич П.Б. Теория и практика эксперимента в методике преподавания иностранных языков.– Владимир, 1980. – 104 с.

Книга вчителя іноземної мови: Довідково-методичне видання/ Упоряд. О.Я.Коваленко, І.П.Кудіна. – Вид. 2-ге, доповн.– Харків: ТОРСІНГ ПЛЮС, 2006. – 416 с.

Програми для спеціалізованих шкіл з поглибленим вивченням іноземних мов. Іноземні мови. 1-11 класи. - К.: Перун, 1998. – 40 с.

Програми для шкіл із поглибленим вивченням англійської мови (1-12 класи) // Іноземні мови у навчальних закладах . – 2005.– № 4. – С. 10 – 35.

Сидоренко Е.В. Методы математической обработки в психологии. – СПб.: Речь, 2006. – 350 с.

Сиротюк А.Л. Дифференцированное обучение младших школьников с учетом индивидуально-психологических особенностей: Дис. ... докт. псих. наук: 19.00.07. – М., 2004. – 420 с.

Цветкова Л.А. Формирование лексических навыков у младших школьников с помощью компьютерной программы (на материале английского языка): Дис. ... канд. пед. наук: 13.00.02. – М., 2002. – 250 с.

Чеснокова Е.В. Дифференцированное обучение младших школьников иноязычному чтению (на материале немецкого языка): Дис. ... канд. пед. наук: 13.00.02. – Екатеринбург, 2004. – 210 с.

Штульман Э.А. Основы эксперимента в методике обучения иностранным языкам. – Воронеж: "Изд-во Воронеж. унив-та", 1971. – 144 с.